

Dr. Szalma József* , Dr. Szalma Mária és Dudás Attila magiszter*****

Hivatalos kisebbségi nyelv- és íráshasználat a polgári peres eljárásban

Bevezető

A hivatalos nyelvhasználat fogalma azokat a jogszabályokat fedi, melyek a közigazgatási szervek, a helyi önkormányzatok szervei, igazságügyi szervek, valamint a közvállalatok által folytatott eljárásokban a polgárok nyelvhasználati jogosultságait szabályozzák. E munkában a hivatalos nyelvhasználat egy külön kérdéskörét elemezzük, a kisebbségi közösségekhez tartozó személyek anyanyelve és írásmódja hivatalos használatának lehetőségét bírósági és közigazgatási eljárásban, Szerbia azon részeinek egész területén, melyeken egy adott kisebbségi népcsoport hagyományosan él. A polgári peres eljárásban (perrendtartásban) a hivatalos nyelvhasználat fogalma azokat törvényi jogszabályokat öleli fel, melyek a hivatalos nyelvhasználat általános kérdéseit, valamint a nemzeti közösségek (nemzeti kisebbségek) anyanyelvének és írásmódjának hivatalos használatának lehetőségét és módját szabályozzák. Ezek a normák kitérnek arra milyen nyelven nyújtható be a bíróságnak a keresetlevél (a keresetindítás nyelve) és más beadványok, milyen nyelven folyik az eljárás (a tárgyalás nyelve), milyen nyelven történik a bizonyítás lefolytatása, milyen nyelven a bírósági határozatok kihirdetése és írásba foglalása, valamint milyen nyelven nyújthatók be a perorvoslati kérelmek. Az eljárásnak a felek anyanyelvén történő lefolytatása hozzájárul a peres eljárásban a közvetlenség elvének megvalósulásához.

* *Dr. Szalma József, a Vajdasági Tudományos és Művészeti Akadémia levelező tagja, rendes egyetemi tanár, Újvidéki Egyetem, Jogtudományi Kar, Polgári Jogi Tanszék, Kötelmi Jog, Újvidék*

** *Dr. Szalma Mária, rendes egyetemi tanár, Újvidéki Egyetem, Jogtudományi Kar, Polgári Jogi Tanszék, Polgári Eljárásjog, Újvidék*

*** *Dudás Attila magiszter, egyetemi tanársegéd, Újvidéki Egyetem, Jogtudományi Kar, Polgári Jogi Tanszék, Kötelmi Jog, Újvidék*

Tekintettel Szerbia európai integrációs törekvéseire a munkában a hatályos szerbiai jogszabályokat az Európa Tanács Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek 1992. évi Kartájának és a Nemzeti Kisebbségek Védelméről szóló 1995. évi Keretegyezmény fényében elemezzük.

Az Európa Tanács egyezményei a regionális vagy kisebbségi nyelvek hivatalos használatáról

A *Nemzeti Kisebbségek Védelméről szóló Keretegyezmény*¹, melyet Szerbia a *Nemzeti Kisebbségek Védelméről szóló Keretegyezmény becikkelyezéséről szóló törvénnyel*² iktatott be a szerbiai jogrendbe, a 10. cikk (1) bekezdésében kimondja, hogy a Keretegyezményt aláíró államok „[...] kötelezettséget vállalnak arra, hogy minden, valamely nemzeti kisebbséghez tartozó személynek elismerik kisebbségi nyelvének szabad és beavatkozás nélküli használatát úgy magánbeszélgetésben mint nyilvánosan, szóban és írásban”. Ugyanezen cikk (2) bekezdése szerint a részes államok, lehetőségeik szerint, erőfeszítéseket tesznek, hogy a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek által hagyományosan vagy jelentős számban lakott területeken, amennyiben ezek a személyek úgy kívánják, vagy az ilyen kívánság megfelel a valóságos szükségnek, biztosítsák mindazon feltételeket, melyek elősegítik kisebbségi nyelvük használatát a közigazgatási hatóságok által folytatott eljárásokban.

Az Európa Tanács másik kisebbségi nyelvi jogokat érintő egyezménye a *Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Kartája*.³ A Kartát Szerbia és Montenegró Államközösségének parlamentje cikkelyezte be 2005. december 23-án.⁴ A Karta 7. cikkének 1. bekezdése megfogalmaz-

¹Kelt Strasbourgban, 1995. február 1-én. Ld. pl. in: *Az Európa Tanács válogatott egyezményei*, Council of Europe, Budapest-Strasbourg, 1999, 153-162. old.

² *A Nemzeti Kisebbségek Védelméről szóló Keretegyezmény becikkelyezéséről szóló törvény*, Jugoszláv Szövetségi Köztársaság Hivatalos Lapja – Nemzetközi szerződések, 1998/6. szám (Закон о потврђивању оквирне конвенције о заштити националних мањина, Службени лист СРЈ – Међународни уговори, бр. 6/1998).

³ Kelt Strasbourgban, 1992. november 5-én. Ld. pl. in: *Az Európa Tanács válogatott egyezményei*, Council of Europe, Budapest-Strasbourg, 1999, 163-178. old.

⁴ *A Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartájának becikkelyezéséről szóló törvény*, Szerbia és Montenegró Államközösségének Hivatalos Lapja – Nemzetközi szerződések, 2005/18. szám (Закон о ратификацији европске повеље о регионалним

za a részes államok kötelezettségét, hogy jogalkotásukat és joggyakorlatukat meghatározott célokra és elvekre alapítsák. Ezen célok között, a Karta d) pontja alatt külön említést nyer „a regionális vagy kisebbségi nyelveknek a magánéletben és közéletben, szóban és írásban való használatának megkönnyítése és/vagy bátorítása”. A 9. cikk javaslatot tartalmaz a részes államok számára a regionális vagy kisebbségi nyelvek *bírósági* eljárásban való hivatalos használatát illetően, ami vonatkozik mind a büntető-, mind a *polgári* peres eljárásra. Külön említést érdemel ugyanezen cikk 3. bekezdése, mely szerint a részes államok „[...] vállalják, hogy kisebbségi vagy regionális nyelveken hozzáférhetővé teszik a legfontosabb állami törvényszövegeket, valamint azokat, amelyek különösen érintik e nyelvek használóit, feltéve, hogy e szövegek másként nem hozzáférhetőek”. A Karta a 10. cikkében előírja, hogy a regionális vagy kisebbségi nyelvek hivatalos használatát lehetővé kell tenni a közigazgatási szervek előtt folyó eljárásokban is, mind regionális, mind helyi önkormányzati szinten.

A Keretegyezmény és a Karta közös jellemzőjeként kiemelhető, hogy kötelezik a részes államokat, melyek területén nemzeti kisebbségek hagyományosan élnek, tegyék lehetővé a nemzeti kisebbségek nyelvnek hivatalos használatát, mind helyi önkormányzati, mind regionális szinten, a közigazgatási és bírósági eljárásokban, beleértve a polgári peres eljárást is.

Értelemszerűen, ezek a nemzetközi egyezmények a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek anyanyelvük hivatalos használatára vonatkozó jogának csak minimális szintjét írják elő, így a részes államoknak lehetőségük van az egyezmények által szavatolt szintet meghaladó hivatalos nyelvhasználati jogokat biztosítani nemzeti kisebbségeik számára.

или мањинским језицима, Службени лист СЦГ - Међународни уговори, бр. 18/2005).

A Szerb Köztársaság nemzeti kisebbségek nyelvének és írásmódjának hivatalos használatát szabályozó hatályos jogszabályai

A Szerb Köztársaság Alkotmánya⁵ a 199. cikk (1) bekezdésében előírja, hogy mindenkinek joga van az eljárásban anyanyelvének hivatalos használatára, amikor jogáról vagy a kötelességéről bíróság, egyéb állami szerv vagy közszerződési jogkörben eljáró szervezet hoz határozatot. Ugyanezen cikk (2) bekezdése kimondja, hogy az eljárási nyelv ismeretének hiánya nem akadályozhatja meg az emberi- és kisebbségi jogok érvényesítését.

A *nyelvek- és írásmódok hivatalos használatáról szóló törvény*⁶ az alaprendelkezések között, az 1. cikk (1) bekezdésében előírja, hogy a Szerb Köztársaságban hivatalos használatban a *szerb-horvát nyelv szerepel, amely ha szerb e-ző (ekavica) vagy je-ző (jekavica) nyelvi egységben nyilvánul meg, szerb nyelvnek nevezhető*. A (2) bekezdés szerint a Szerb Köztársaságban hivatalos használatban a *cirill betűs írásmód van, a latin betűs írásmódot pedig a Nyelvek és írásmódok hivatalos használatáról szóló törvény* rendelkezései szerint lehet hivatalosan használni. A (3) bekezdés, azonban, kihangsúlyozza, hogy a Szerb Köztársaság azon területein, melyeken *nemzetiségek képviselői élnek hivatalos használatban van, a szerb nyelvvel egyetemben, a nemzetiségek nyelve és írásmódja, a Hivatalos nyelv- és írásmódhasználatról szóló törvényben meghatározott módon*. A Törvény 2. cikke szerint a hivatalos nyelv- és írásmódhasználatról szóló rendelkezéseket hatáskörük gyakorlása során kötelesek alkalmazni az *állami szervek, az autonóm tartományok, városok és községek szervei, valamint a közszerződési tevékenységeket végző közvállalatok és szervezetek*. A hivatalos nyelv- és írásmódhasználatra vonatkozó rendelkezések, a Törvény 3. cikke (1) bekezdésének 2. pontja szerint, minden hivatalos eljárásra vonatkoznak, de különösen azokra az eljárásokra, melyek célja a *polgárok jogainak, kötelezettségeinek és felelősségének megvalósítása és védelme*.

⁵ A Szerb Köztársaság Alkotmánya, Szerb Köztársaság Hivatalos Közlönye, 2006/98. szám (Службени гласник Републике Србије, бр. 98/2006).

⁶ A *nyelvek- és írásmódok hivatalos használatáról szóló törvény*, Szerb Köztársaság Hivatalos Közlönye, 1991/45, 1993/53, 1993/67 és 1994/48. szám, illetve a 101/2005. sz.-másik törvény (Закон о службеној употреби језика и писама, Службени гласник Републике Србије бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94 и 101/2005-др. закон).

A latin betűs írásmód és a nemzetiségek nyelvének és írásmódjának hivatalos használatát a Törvény külön szabályozza. Így, a Törvény 8. cikke előírja, hogy azokban a községekben, melyek területén nagyobb számban élnek más nemzetek tagjai, akik nemzeti nyelvi hagyományaikkal összhangban elsődlegesen a *latin* betűs írásmódot használják, a *latin* betűs írásmód is hivatalos használatban szerepel. A latin betűs írásmód hivatalos használatát részletesebben az adott község szabályozza, a község alapszabályában, statútumában. A Törvény 11. cikkének (1) bekezdése szerint, a nemzeti kisebbségek nyelve és írásmódja hivatalos használatának lehetősége és módja egy olyan kérdés, melynek szabályozása községi hatáskörben van. Ugyanezen cikk (2) bekezdése kimondja, hogy a *községi alapszabályban (statútumban)* kell meghatározni mely nemzetiség nyelve vagy nemzetiségek nyelve lesz hivatalos használatban a község területén. A (3) bekezdés szerint, az (Vajdaság) Autonóm Tartomány alapszabálya (statútuma) állapítja meg, hogy mely nemzetiség nyelve lesz hivatalos használatban a tartományi szervek munkájában. A 12. cikk szabályozza a *nemzetiségek hivatalos nyelv- és írásmódhasználatát* a bíróságok, illetve a közigazgatási szervek előtt, előírván, hogy az elsőfokú közigazgatási-, büntető-, peres- vagy más eljárás, mely tárgyát a polgárok jogai vagy kötelezettségei képezik, *szerb nyelven* folyik, de ezeket az eljárásokat a *nemzetiségek nyelvén* is le lehet folytatni, amennyiben az adott nemzetiség nyelve *hivatalos használatban* van a szerv, illetve a szervezet munkájában, amely az eljárást vezeti. A 13. cikk (1) bekezdésének értelmében az eljárás nyelvének meghatározása, jogi természetét tekintve, *előkérdés*, melyben az eljárást vezető személy dönt, a Törvény rendelkezéseit figyelembe véve. A (2) bekezdés szerint az eljárást vezető személy köteles a feleket ismertetni az eljáró szerv területén hivatalos használatban lévő nyelvekről és felkérni a feleket, hogy nyilatkozzanak milyen nyelven kéri az eljárás lefolytatását.

Fontos kihangsúlyozni, hogy ezek a hivatalos nyelv- és írásmódhasználatra vonatkozó rendelkezések csak az elsőfokú eljárásban kerülnek alkalmazásra. A Törvény 15. cikke értelmében a másodfokú eljárás csak szerb nyelven folyhat.

*A helyi önkormányzatokról szóló törvény*⁷, a helyi önkormányzatok hatáskörére vonatkozó rendelkezések között, a 20. cikk (1) bekezdésének 33. pontjában, előírja, hogy a helyi önkormányzat (község) határozza meg mely nemzeti kisebbség nyelve és írásmódja szerepel hivatalos használatban a község területén.

Általánosságban megállapítható, hogy a szerbiai hatályos jogszabályok, melyek a nemzeti kisebbségek hivatalos nyelv- és írásmódhasználatát szabályozzák lényegesen szűkebbek, mint a valamikori Jugoszláv Szocialista Szövetségi Köztársaság jogszabályai. Az akkori jogszabályok, többek között és csupán a példa kedvéért lehetővé tették, hogy a felbbitvíteli eljárás is a nemzeti kisebbségek nyelvén folyjon.

*A Szerb Köztársaság Polgári perrendtartásról szóló törvényének*⁸ 6. szakasza kimondja, hogy a polgári peres eljárás *szerb nyelven* folyik, „e-zös” vagy „je-zös” nyelvi egység formájában, *cirill betűs írásmódban*, míg a *latin betűs írásmód hivatalos használata az alkotmánnyal és törvényekkel összhangban* történik. Azokban a községekben, ahol a törvényekkel összhangban valamely nemzeti kisebbség nyelve is hivatalos használatban van, az eljárás lefolytatása az adott kisebbség nyelvén és írásmódján is történik. A Törvény 96. cikke elrendeli, hogy a feleknek és a per egyéb résztvevőinek jogában áll a *tárgyalásokon és a szóbeli per-cselekmények* során anyanyelvüket használni. Amennyiben az eljárás nem a fél vagy a per egyéb résztvevője anyanyelvén folyik, kérelmükre a bíróság biztosítja számukra a *tárgyaláson* elhangzottak anyanyelvükre történő *szóbeli fordítását*, valamint a tárgyaláson bizonyítékként használt *okiratok szóbeli fordítását* is. Ugyanezen cikk (2) bekezdése szerint a bíróság köteles felhívni a felek és a per egyéb résztvevőinek figyelmét arra a jogukra, hogy a bírósági eljárás szóbeli szakaszait tolmács közreműködésével anyanyelvükön követhetik. A jegyzőkönyvben meg kell említeni, hogy a bíróság felhívta a felek figyelmét e jogukra, továbbá rögzíteni kell a jegyzőkönyvben a felek és más résztvevők anyanyelvükön tett nyilatkozataikat. A fordítási teendőket tolmácsok végzik. A

⁷ *A helyi önkormányzatokról szóló törvény*, Szerb Köztársaság Hivatalos Közlönye, 2007/129. szám (Закон о локалној самоуправи, Службени гласник РС, бр. 129/2007).

⁸ *A polgári perrendtartásról szóló törvény*, A Szerb Köztársaság Hivatalos Közlönye, 2004/125. szám (Закон о парничном поступку, Службени гласник Републике Србије, бр. 125/2004).

Törvény 97. cikkének (1) bekezdése elrendeli, hogy az idézéseket, határozatokat és más iratokat a bíróság a feleknek és a per egyéb résztvevőinek szerb nyelven kézbesíti. A (2) bekezdés, azonban, előírja, hogy amennyiben a *bíróságon hivatalos használatban van valamely nemzeti kisebbség nyelve*, a bíróság az ügyiratokat az adott kisebbség nyelvén fogja kézbesíteni, amennyiben a felek, illetve az eljárás egyéb résztvevő ehhez a nemzeti kisebbséghez tartoznak és ezt a nyelvet használják az eljárásban. A 98. cikk szerint a feleknek és a per egyéb résztvevőinek a bíróságnak a keresetlevelet, a fellebbezést és más beadványokat azon a nyelven kell beadniuk, mely a *bíróságon hivatalos használatban van*. Azonban, a (2) bekezdés úgy rendelkezik, hogy a felek és az eljárás egyéb résztvevői a bíróságnak beadványaikat olyan nemzeti kisebbség nyelvén is beadhatják, amely nincs hivatalos használatban az adott bíróságon, ha ez a törvénnyel összhangban van. A törvény 99. cikke szerint az alkotmány és a nemzeti kisebbségek tagjai anyanyelvének hivatalos nyelvhasználati jogára vonatkozó törvényi rendelkezések alkalmazásából eredő, a nemzeti kisebbségek nyelvére történő *fordítások költségeit a bíróságnak saját anyagi eszközeiből kell fedeznie*. A nemzeti kisebbségek nyelve hivatalos használatának kérdése a *megkeresés* (hazai jogsegély) intézményének fényében is releváns. A polgári perrendtartási törvény 171. cikkének (2) bekezdése előírja, ugyanis, hogy ha a bírósági ügyirat olyan nemzeti kisebbség nyelvén került kiállításra, mely a megkeresett bíróságon nem szerepel hivatalos használatban, a megkereső bíróság köteles a nemzeti kisebbség nyelvén kiállított irathoz mellékelni annak szerb nyelvű fordítását is. Ami a bizonyítási eljárást illeti, a Törvény 246. cikke előírja, hogy az *eljárás nyelvét nem ismerő tanú* meghallgatása *tolmács* közreműködésével történik. A Törvény *perorvoslatokra* vonatkozó részében, az ítélet ellen beterjesztett fellebbezésre vonatkozólag, a 361. cikk (2) bekezdésének 8. pontja szerint ún. *lényeges eljárási hibának* (az eljárás lényeges szabályai megsértésének) minősül, ha a bíróság, a törvényi rendelkezésekkel ellentétben, elutasította a fél kérelmét saját anyanyelvének és írásmódjának hivatalos használatára vonatkozólag. Abszolút lényeges eljárási hibáról van szó, ami azt jelenti, hogy a másodfokú bíróság nem bocsátkozik annak a megállapításába, hogy vajon az eljárási hiba kihatott-e az elsőfokú ítélet törvényességére. Tehát, ebben az esetben, ha a másodfokú bíróság megállapítja, hogy az elsőfokú bíróság megsértette a fellebbező jogát anyanyelvének hivatalos

használatára az eljárásban, az elsőfokú ítéletet végzéssel hatályon kívül helyezi, az elsőfokú bíróságot pedig a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasítja. Erre az eljárási hibára a másodfokú bíróság hivatalból ügyel. Ugyanez a helyzet a felülvizsgálati kérelem esetében is, hiszen a Törvény 398. cikkének (1) bekezdése szerint a felülvizsgálati okok e tekintetben megegyeznek a fellebbezési okokkal.

Szemelvények a Szerb Köztársaság Legfelsőbb Bíróságának és Felsőbb Kereskedelmi Bíróságának gyakorlatából

A nyelvi jogokat, azaz a hivatalos nyelv- és írásmódhasználatot, ami magában foglalja a nemzeti kisebbségek nyelve és írásmódja hivatalos használatának kérdését is, szabályozó szerbiai hatályos jogszabályok kapcsán igencsak kevés ítélet lelhető fel a legfelsőbb szerbiai bíróságok gyakorlatában, ami semmi esetben sem enged arra következtetni, hogy a jogi szabályozás hiánytalan, illetve annak alkalmazása a gyakorlatban kifogástalan. A csekély számú releváns bírósági ítélet csupán arra utal, hogy viszonylag korlátozott az erre a kérdéskörre vonatkozó rendelkezésre álló bírói gyakorlat-forrás.

E munkában csak két pozitív példát említenénk. A negatív példából, főleg önkormányzati szinten, valószínűsíthetően sok van, így ezek elemzésére nem térhetünk ki.

Az egyik elemzésre kerülő ítélet a latin betűs írásmód használatára vonatkozik, a másik pedig a nemzeti kisebbségek nyelvének hivatalos használatára, nemzeti kisebbség nyelvének megfogalmazott beadványnak a bíróságnak történő benyújtására.

(1) A latin betűs írásmód használata

A Felsőbb Kereskedelmi Bíróság egy 2008. évi határozatában⁹ megállapítja, hogy csupán az a tény miatt, hogy a felperes a keresetlevelet latin betűs írásmódban foglalta írásba és nyújtotta be a bíróságnak, a keresetlevél nem tekinthető hiányosnak. A polgári perrendtartásról szóló törvény 6. cikkének, mely szerint az eljárás hivatalos nyelve a szerb

⁹ A Felsőbb Kereskedelmi Bíróság Pž 2007/9049. számú határozata, kelt 2008. január 31-én (Одлука Вишег трговинског суда бр. Пж. 9049/2007 од 31. јануара 2008. године).

nyelv cirill írásmódban, valódi címzettje a bíróság. A periratok cirill nyelven történő kiállítása csak az eljáró bíróság számára jelent kötelezettséget. A peres felek és a per egyéb résztvevői az eljárásban szabadon használhatják anyanyelvüket és írásmódjukat, a Törvény rendelkezéseivel összhangban. Mivel a Törvény közelebbről nem szabályozza az írásmód hivatalos használatának kérdését, az a következtetés vonható le, hogy alaptalan a peres felektől és az eljárás egyéb résztvevőitől megvonni azon jogukat, hogy az írásbeli perceselexmények során a latin betűs írásmódot használják.

Az ítélet indoklásában olvasható, hogy a felperes keresetlevelét a bíróságnak szerb nyelven, de latin betűs írásmódban nyújtotta be. Az elsőfokú bíróság végzéssel a felperesnek a keresetlevelet *hiánypótlásra visszautalta és meghagyta* neki, hogy a keresetlevelet nyolc napos határidőn belül *cirill írásmódban* nyújtsa be a bíróságnak. Mivel a felperes nem járt el a bíróság végzése szerint, a bíróság a keresetlevelet tárgyalás nélkül elutasította, mert az, az elsőfokú bíróság álláspontja szerint, nem tartalmazta Törvény 100. cikkének (2) bekezdésében meghatározott kötelező tartalmi elemeket. A (2) bekezdés szerint a keresetlevélnek értelmezhetőnek kell lennie és tartalmaznia kell mindazon elemeket, melyek szükségesek ahhoz, hogy a bíróság a keresetlevél alapján el tudjon járni (a bíróság megjelölése, a felek családi- és utóneve, lakó- vagy tartózkodási helye, jogi személyek esetében az elnevezés és székhely megjelölése, ha a feleknek van törvényes képviselőjük vagy meghatalmazottjuk, akkor ezek család- és utóneve, lakó- vagy tartózkodási helye, a pertárgy megjelölése, a nyilatkozat tartalma és a felperes aláírása). Fontos kiemelni, hogy a szóban forgó esetben, a keresetlevél tartalmazta mind ezen kötelező tartalmi elemeket, viszont azt a felperes nem cirill, hanem latin írásmódban nyújtotta be.

A Felsőbb Kereskedelmi Bíróság arra az álláspontra helyezkedett, hogy csupán az a *tény*, hogy a felperes a keresetlevelet *latin írásmódban* nyújtotta be még *nem elegendő ok arra, hogy a bíróság a keresetlevelet hiányosnak minősítse*. A Törvény 6. cikkének (1) bekezdése ugyan előírja, hogy az eljárás szerb nyelven folyik, cirill betűs írásmóddal, de ez a törvényi rendelkezés az eljáró bíróságot kötelezi, hogy a pert szerb nyelven vezesse, a jegyzőkönyvek és határozatok írásba foglalását pedig cirill írásmódban tegye. Ez a rendelkezés nem vonatkozik a peres felekre, mert a (2) bekezdés előírja, *hogy a felek és a per egyéb alanyai*

jogosultak az eljárásban saját anyanyelvüket és írásmódjukat használni, a Törvény rendelkezéseivel összhangban. A 6. cikk elvi jellegű, melynek tartalmát a 96-98. cikkek pontosítják, de ezek a rendelkezések csupán az anyanyelv hivatalos használatára vonatkoznak és nem tartalmazzak rendelkezést a cirill betűs írásmódtól eltérő írásmód használatáról. Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy a 6. cikken kívül a Törvény nem tartalmaz további rendelkezéseket az írásmódhasználattal kapcsolatban. Ebből az következik, hogy nincs törvényes alapja annak, hogy a bíróság megvonja a felektől és az eljárás egyéb résztvevőitől azt a jogot, hogy írásbeli cselekményeiket latin betűs írásmódban végezzék el. Ilyen értelmezésre utalnak a Nyelvek és írásmódok hivatalos használatáról szóló törvény 2. és 3. cikkei is, melyek meghatározzák a hivatalos nyelv- és írásmódhasználat fogalmát. E rendelkezések szerint az állami szervek kötelesek munkájuk során a hivatalos használatban levő nyelvet és írásmódot használni, ami nem zárja a félnek azon jogát, hogy az írásbeli eljárási cselekményeket ne cirill, hanem latin írásmódban végezze el.

(2) A nemzeti kisebbségek nyelvének hivatalos használata

A Szerb Köztársaság Legfelsőbb Bíróságának egy 2008. évi határozata¹⁰ kimondja, hogy a határozat kézbesítése valamely nemzeti kisebbséghez tartozó félnek anyanyelvén, csak akkor kerül sor, ha fél az eljárás folyamán anyanyelvét hivatalosan használta. Ha az eljárás folyamán a fél elmulasztotta kérelmezni a bíróságot, hogy perben anyanyelvét hivatalosan használja, az ítéletet sem kell fél anyanyelvén írásba foglalni. A Legfelsőbb Bíróság határozatában hivatkozik a Polgári perrendtartásról szóló törvény 97. cikkének (2) bekezdésére, amely a nemzeti kisebbségek anyanyelvének hivatalos használatára vonatkozik. E rendelkezés kimondja, hogy a bírósági iratok kézbesítése a nemzeti kisebbségekhez tartozó feleknek és a per egyéb résztvevőinek anyanyelvükön történik, amennyiben az adott nemzeti kisebbségi nyelv hivatalos használatban van a bíróságon és ha ezen személyek az eljárás során hivatalosan használják anyanyelvüket.

¹⁰ A Legfelsőbb Bíróság Pž 2008/5. számú határozata, kelt 2008. január 31-én (Врховни суд Србије, бр. Пж. 5/2008 од 10 јануара 2008. године).

Másképpen fogalmazva, a Legfelsőbb Bíróság álláspontja szerint a félnek nem áll jogában anyanyelvén írásba foglalt ítéletet kérni, amennyiben az eljárás során elmulasztotta anyanyelvét hivatalosan használni.

Következtetések

A Nemzeti Kisebbségek Védelméről szóló Keretegyezmény és a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Kartája értelmében azokon a területeken (régiókban), amelyeken nemzeti kisebbségek hagyományosan élnek a részes államok kötelesek a régió teljes területén biztosítani a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek anyanyelvének a többségi nemzet anyanyelvével egyenrangú hivatalos használatának lehetőségét, függetlenül attól, hogy az adott régióban az adott kisebbség számbelileg helyi kisebbséget vagy többséget képez.

A hatályos szerbiai hivatalos nyelvhasználati jogszabályok nincsenek összhangban az Európa Tanács említett egyezményeinek célkitűzéseivel. A Keretegyezmény és a Karta rendelkezéseire képest a hatályos szerbiai jogszabályok restriktívabb rendelkezéseket tartalmaznak, mindannak ellenére, hogy a Keretegyezmény és a Karta a Szerbia belső jogrendjének részévé váltak. A hatályos törvények hivatalos nyelv- és írásmódhasználat kérdését, valójában, községi (helyi önkormányzati) hatáskörbe helyezik, ami a priori helyes megoldásnak tűnik, de figyelembe kell venni azt a tényt is, hogy az elmúlt évtizedek során a lakosság nemzetiségi összetétele a Vajdaság számos községében alaposan megváltozott, aminek a hatása a községi alapszabályok hivatalos nyelvhasználati rendelkezéseiben is kimutatható. Attól eltekintve, hogy alapvetően helyeselhető *A nyelvek és írásmódok hivatalos használatáról szóló törvény* rendelkezése, mely a hivatalos nyelvhasználat kérdését községi hatáskörbe helyezni, úgy véljük, hogy a Törvénynek tartalmazni kellene alapvető mércéket, oltalmi normákat a kisebbségi hivatalos nyelvhasználat kérdését illetően. Például, a törvény szavatolhatná a nemzeti kisebbségek nyelveinek és írásmódjainak hivatalos használatát azokon a területeken, ahol ezek a kisebbségek hagyományosan élnek, függetlenül attól, hogy egy adott községben mekkora egy bizonyos nemzeti kisebbség számaránya a község lakosainak számához képest.

A helyzetet tovább súlyosítja az a tény, hogy 2008 végén a Szerb Képviselőház új törvényeket fogadott el¹¹, melyek a bíróságok rendszerét, felépítését, területét és hatáskörét a mostanihoz képest más módon (úgy tűnik, a korábbihoz képest kedvezőtlenebbül) szabályozzák. Az új jogszabályok értelmében, 2010. január 1-én, amikor a törvények alkalmazása megkezdődik, bíróságok szűnnek meg olyan községekben, ahol eddig biztosítva volt legalább az elsőfokú peres eljárás nemzeti kisebbségek anyanyelvén történő lefolytatásának lehetősége.

Végül, kifogásolnánk a Nyelvek és írásmódok hivatalos használatáról szóló törvény 15. cikkét, mely szerint csak az elsőfokú eljárásban van mód a nemzeti kisebbségek nyelveinek és írásmódjainak hivatalos használatára - a másodfokú eljárás kizárólag szerb nyelven folyhat. Ennek gyakorlati következménye az, hogy még abban az esetben is, amikor az elsőfokú eljárás valamely nemzeti kisebbség nyelvén folyik, a jegyzőkönyvek vezetése két nyelven folyik párhuzamosan, szerb nyelven és az adott nemzeti kisebbség nyelvén. Amennyiben a fellebbviteli eljárás is a nemzeti kisebbségek nyelvein folyhatna, nem lenne szükség a jegyzőkönyvek két nyelven történő vezetésére, ami csak feleslegesen komplikálja az elsőfokú peres eljárás vezetését, a perhatékonyság elvének kárára.

¹¹ *A bíróságok szervezéséről szóló törvény* (Закон о уређењу судова), *A bíróságok és ügyészségek székhelyéről és területéről szóló törvény* (Закон о седиштима и подручјима судова и јавних тужилаштва) és *A Felső Bírósági Tanácsról szóló törvény* (Закон о високом савету судства), A Szerb Köztársaság Hivatalos Közlönye, 2008/116. szám (Службени гласник Републике Србије, бр. 116/2008).